

Wartość ojczyzny¹

I. PROSPEKT WARTOŚCI

1.1. CEL OGÓLNY

Rozwój społeczny

1.2. CEL SZCZEGÓŁOWY

Patriotyzm

1.3. CEL WYCHOWAWCZY

Postawa wrażliwości i szacunku wobec rodaków

1.4. PROPONOWANE TEMATY

- Jak rozumiem pojęcie Ojczyzna?

¹ „Pocałunek złożony na ziemi polskiej ma jednak dla mnie sens szczególny. Jest to jakby pocałunek złożony na rękach matki – albowiem Ojczyzna jest naszą matką ziemską. Polska jest matką szczególną. Nielatwe są jej dzieje, zwłaszcza na przestrzeni ostatnich stuleci. Jest matką, która wiele przecierpiała i wciąż na nowo cierpi. Dlatego też ma prawo do miłości szczególnej”. Jan Paweł II, *Przemówienie powitalne na lotnisku Okęcie w Warszawie*, 16.06.1983, w: tegoż, *Pielgrzymki do Ojczyzny...*, dz. cyt., s. 213.

- Czy czuję solidarność i wspólnotę z moimi rodakami?
- Formy poznawania wzorców osobowych i cnót społecznych poprzez zgłębianie historii i kultury własnego narodu.

1.5. ZADANIA DLA UCZNIA, SAMOWYCHOWANIE

Normy

- Patriotyzm oznacza poczucie wspólnoty z rodakami².
- Poprzez poznawanie historii, języka, kultury i obyczajów własnego narodu, można głębiej zrozumieć siebie i swoje miejsce na ziemi.
- Przykłady bohaterstwa w walce o ojczyznę nadają sens życia młodemu pokoleniu.

Zasady

- Świadomość wspólnoty kulturowo-narodowej pomaga mi w życzliwym i braterskim podejściu do człowieka żyjącego obok mnie.
- Jestem wdzięczny za to, że mam swoją ojczyznę, znam jej język, historię, kulturę, geografę, wiarę i obyczaje narodowe.
- Korzystam z wolności, jaką daje mi posiadanie własnej ojczyzny.

1.6. ZADANIA DLA RODZICÓW

Normy

- Patriotyzm oznacza m.in. troskę o człowieka żyjącego na tej samej ziemi, mówiącego tym samym językiem i posiadającego polskie korzenie (Polonia na całym świecie).

² „Podobnej sprawiedliwości i miłości potrzebuje naród, jeśli ma być wewnętrznie zjednoczony, jeśli ma stanowić spójną jedność. A chociaż trudno jest upodabniać naród – to wielomilionowe społeczeństwo, do rodziny, najmniejszej, jak wiadomo, ludzkiej wspólnoty, społeczności, to i w nim także, narodzie, jedność zależy od sprawiedliwego zabezpieczenia potrzeb, praw i zadań każdego członka narodu. Tak, aby nie rodził się rozdzźwięk i kontrast na tle różnic, które niesie ze sobą uprzywilejowanie jednych, upośledzenie drugich. Z dziejów Ojczyzny naszej wiemy, jak zadanie to jest trudne – a jednak nigdy nie można zrezygnować z olbrzymiego wysiłku, którego celem jest budowanie sprawiedliwej jedności wśród synów i córek jednej Ojczyzny. Musi zaś temu towarzyszyć miłość tejże Ojczyzny: umiłowanie jej kultury i historii, umiłowanie specyficznych wartości, które stanowią o miejscu tej Ojczyzny w wielkiej rodzinie narodów, umiłowanie wreszcie rodaków – ludzi mówiących tym samym językiem i odpowiedzialnych za tę samą wspólną sprawę, której na imię «Ojczyzna»”. Jan Paweł II, *Homilia pod szyjętem Jasnej Góry*, 4.04.1979, w: tegoż, *Pielgrzymki do Ojczyzny...*, dz. cyt., s. 106.

- Wartość ojczyzny nabiera dla człowieka znaczenia, gdy pracuje dla niej z trudem i poświęceniem.
- Odwołanie się do miłości ojczyzny stanowi podstawowy element wychowania³.

Zasady

- Moja postawa obywatelska wpływa na podejście młodego człowieka do spraw ojczyzny⁴.
- Podsuwam dziecku lektury, filmy i ukazuję sytuacje, w których ojczyzna zyskuje jedną z podstawowych wartości.
- Staram się zainteresować dziecko historią naszego kraju, organizując wyjazdy, wycieczki lub spacerzy do ciekawych miejsc związanych z dziejami i kulturą naszej ojczyzny.

1.7. ZADANIA DLA SZKOŁY, WYCHOWAWCY

Normy

- Patriotyzm to solidarność ze wspólnotą stanowiącą ojczyznę.
- Wspólnota ojczyzny chroni przed indywidualizmem społecznym, wyobcowaniem i obojętnością.
- Fascynacja pięknymi postawami bohaterów narodowych rodzi chęć naśladowania wartości przez nich wyznawanych i uczy, czym jest miłość do ojczyzny.

³ „Miłość ojczyzny i służba dla niej wynikają z obowiązku wdzięczności i porządku miłości”. KKK 2239.

⁴ „Obywatele powinni pielęgnować wielkoduszną i wierną miłość do ojczyzny – jednak bez ciasnoty umysłu – tak mianowicie, aby równocześnie mieli na uwadze dobro całej rodziny ludzkiej, którą łączą różnorodne więzy występujące pomiędzy rasami, ludami i narodami. Wszyscy chrześcijanie powinni mieć świadomość, że ich szczególne i swoiste powołanie dokonuje się we wspólnocie politycznej, dzięki czemu winni świecić przykładem, ponieważ zobowiązuje ich do tego świadomość obowiązku i służby dla pomnażania dobra wspólnego, tak aby również czynami pokazywali, w jaki sposób władza może iść w parze z wolnością, osobista inicjatywa z potrzebami całego organizmu społecznego, potrzebna jedność z pożytecznym różnicowaniem. W zakresie porządku spraw doczesnych niech uznają uprawnione różnice poglądów, także szanują tych obywateli, również stowarzyszonych, którzy tych poglądów uczciwie bronią. Partie polityczne powinny popierać zaś to, co ich zdaniem potrzebne jest dla dobra wspólnego; nigdy nie wolno przekładać korzyści własnej nad dobro wspólne. Należy usilnie troszczyć się i dbać o wychowanie obywatelskie i polityczne, tak bardzo dzisiaj potrzebne narodowi, zwłaszcza młodzieży, tak aby wszyscy obywatele mogli odegrać własną rolę w życiu swej wspólnoty politycznej”. KDK 75.

Zasady

- Poprzez odwoływanie się do przykładów z historii, ukazuję uczniom cenę, jaką nasi przodkowie zapłacili za wolność ojczyzny, jak również ich wkład w jej piękno.
- Uświadamiam uczniom, że miłość ojczyzny to: solidarność z ludźmi, szacunek dla dziedzictwa kultury, wiary, ziemi, dzięki której człowiek czuje się u siebie i jest sobą.
- Wspólnie z uczniami odnajduję wartości, które scalają nas w braterską wspólnotę narodu – ojczyznę.

1.8. SPOSÓB REALIZACJI

Organizujemy wycieczkę po Starym Mieście, rynku lub innej zabytkowej części miasta. Uczniowie mają za zadanie opisać historyczny kontekst danego zabytku oraz bohaterów z nim związanych. Można także zaproponować lekcję, podczas której uczniowie zaprezentują historię i genealogię swojej rodziny. Następnym krokiem będzie łączenie indywidualnych historii, odnajdywanie elementów wspólnych i osadzanie ich w kontekście historii ogólnej narodu.

1.9. OSIĄGNIĘCIA, EFEKTY

Znajomość historii uświadamia młodemu człowiekowi wysoką cenę, jaką w obronie ojczyzny ponieśli przodkowie i uczy go odpowiedzialności za miejsce, w którym żyje. Losy bohaterów narodowych inspirują go do praktykowania poznanych cnót, tj. odwagi, niezłomności, ofiarności, wiary w chwalebną przyszłość. Identyfikując się z historią swego kraju, uczeń rozumie swoje miejsce życia i sens własnego istnienia.

1.10. ZAGROŻENIA

Brak poczucia tożsamości z dziedzictwem kraju, w którym się żyje, przejawia się w obojętności, braku poszanowania, a nawet świadomej dewastacji miejsc, obiektów lub przedmiotów użytku publicznego. Konsekwencją tego zjawiska jest także bezkrytyczne zapatrzenie we wszystko, co zawiera obca kultura lub subkultura. Zanik świadomości narodowej, a często także więzi, jest przyczyną samotności, izolacji, a nawet niechęci wśród mieszkańców tego samego kraju, regionu, miasta czy wioski.

II. PEDAGOG

2.1. TREŚĆ MATERIAŁU

Każdy człowiek jest związany ze swoją ojczyzną zarówno realnie, jak i mentalnie. Materialna ojczyzna to ziemia, obszar na mapie. Duchowa ojczyzna to dzieła sztuki, prawa, tradycja, historia. Już od najmłodszych lat dzieci mają w szkole wychowanie patriotyczne, ponieważ poznawanie kultury własnego narodu pozwala bardziej zrozumieć siebie i odnaleźć własne miejsce na ziemi. Dbłość o wszechstronny rozwój dziecka kształtuje tożsamość narodową. Nauczanie w szkole o symbolach narodowych ma na celu m.in. wzmocnienie należnego im szacunku.

Miłość do ojczyzny i gotowość poświęcenia się dla niej nazywamy patriotyzmem. Wartość ojczyzny znacząco wzrasta, kiedy trzeba ją opuścić (w tym miejscu można poruszyć z uczniami temat Polonii). W czasach pokoju miłość do ojczyzny to postawa braterstwa, znajomość dziedzictwa kulturowego, angażowanie się w życie państwowe, znajomość praw i obowiązków względem ojczyzny. Przykładały bohaterstwa z dawnych lat czy postawy współczesnych patriotów nadają sens życiu.

2.2. LITERATURA WYBRANA Z KOMENTARZEM

Pierwotnie pieśń nosiła tytuł *Pieśń Legionów Polskich we Włoszech*. Powstała w 1797 roku w Reggio (obecnie Włochy). Pod dowództwem generała Jana Henryka Dąbrowskiego formowały się wówczas Legiony Polskie, walczące u boku armii napoleońskiej. Autorem słów jest Józef Wybicki – polski pisarz, prawnik i polityk.

Autor melodii, skomponowanej na podstawie ludowego mazura, pozostaje nieznany. Pierwsze publiczne odtworzenie Mazurka Dąbrowskiego na ziemi polskiej miało miejsce z okazji powstania Księstwa Warszawskiego w 1807 roku w Kargowej. W 1927 roku pieśń stała się oficjalnym hymnem państwowym Rzeczypospolitej Polskiej.

Jeszcze Polska nie zginęła,
kiedy my żyjemy,

Co nam obca przemoc wzięła,
szablą odbierzemy.

Marsz, marsz Dąbrowski,
z ziemi włoskiej do Polski.
Za twoim przewodem
złączym się z narodem.

Przejdziem Wisłę, przejdziem Wartę,
będziem Polakami.
Dał nam przykład Bonaparte,
jak zwyciężać mamy.

Marsz, marsz Dąbrowski,
z ziemi włoskiej do Polski.
Za twoim przewodem
złączym się z narodem.

Jak Czarniecki do Poznania
po szwedzkim zaborze,
dla Ojczyzny ratowania
wrócim się przez morze.

Marsz, marsz Dąbrowski,
z ziemi włoskiej do Polski.
Za twoim przewodem
złączym się z narodem.

Już tam ojciec do swej Basi
mówi zapłakany –
słuchaj jeno, pono nasi
biją w tarabany.

J. Wybicki, *Mazurek Dąbrowskiego*, w: A. Klimowicz, M. Derlukiewicz, *Nowe Słowa...*, dz. cyt., s. 155-156.

Marsz, marsz Dąbrowski,
z ziemi włoskiej do Polski.
Za twoim przewodem
złączym się z narodem.

Mazurek Dąbrowskiego wyraża chęć walki o wolność. Jest przepełniony nadzieją na odzyskanie niepodległości. Poeta wymienił ważne wydarzenia z historii Polski: utworzenie Legionów Polskich we Włoszech, potop szwedzki, zabór szwedzki, kampanię Napoleona. Przywołuje postaci historyczne: Jana Henryka Dąbrowskiego, Napoleona Bonaparte, Stefana Czarnieckiego. Podmiot liryczny wzywa do walki narodowowyzwoleńczej, dodaje otuchy.

Rozmowę na temat pieśni można zakończyć tematem dotyczącym zachowania podczas śpiewania hymnu narodowego, wnoszenia na salę flagi Polski lub sztandaru.

III. NAUCZANIE RELIGIJNE

3.1. NAUCZANIE PAPIESKIE

Tożsamość kulturalna i historyczna społeczeństw jest zabezpieczana i ożywiana przez to, co mieści się w pojęciu narodu. Oczywiście, trzeba bezwzględnie unikać pewnego ryzyka: tego, ażeby ta niezbywalna funkcja narodu nie wyrodziła się w nacjonalizm. XX stulecie dostarczyło nam pod tym względem doświadczeń skrajnie wymownych, również w świetle dramatycznych konsekwencji. W jaki sposób można wyzwolić się od tego zagrożenia? Myślę, że sposobem właściwym jest patriotyzm. Charakterystyczne dla nacjonalizmu jest bowiem to, że uznaje tylko dobro własnego narodu i tylko do niego dąży, nie licząc się z prawami innych. Patriotyzm natomiast, jako miłość ojczyzny, przyznaje wszystkim innym narodom takie samo prawo jak własnemu, a zatem jest drogą do uporządkowanej miłości społecznej.

Jan Paweł II, *Pamięć i tożsamość*, dz. cyt., s. 73.

Jan Paweł II, *Homilia w czasie Mszy św.*, Łowicz, 14.06.1999, w: tegoż, *Pielgrzymki do Ojczyzny...*, dz. cyt., s. 1144.

Szkoła winna stać się kuźnią cnót społecznych tak bardzo potrzebnych naszemu narodowi. Trzeba, aby ten klimat przyczynił się do tego, by dzieci i młodzież mogły otwarcie przyznawać się do swoich przekonań religijnych i zgodnie z nimi postępować. Starajmy się rozwijać i pogłębiać w sercach dzieci i młodzieży uczucia patriotyczne i więź z Ojczyzną. Wyczulać na dobro wspólne narodu i uczyć młodzież odpowiedzialności za przyszłość. Nie można bowiem służyć dobrze narodowi, nie znając jego dziejów, bogatej tradycji, kultury.

Zauważamy dziś na przykład niekontrolowany i przesadny rozrost wielu miast, w których życie stało się niezdrowe nie tylko z powodu zanieczyszczenia wynikającego z emisji toksycznych spalin, ale także miejskiego chaosu, problemów transportu oraz skażenia wizualnego i hałasu. Wiele miast to duże nieefektywne struktury, zużywające nadmiernie dużo energii i wody. Istnieją dzielnice, które pomimo iż zostały niedawno wybudowane, są zapchane i zabałaganione bez dostatecznych terenów zieleni. To niewłaściwe, aby mieszkańcy naszej planety żyli przytłoczeni coraz bardziej betonem, asfaltem, szkłem i metalami, pozbawieni fizycznego kontaktu z naturą.

LS 44.

3.2. PISMO ŚWIĘTE

Przeto z człowieka jednego, i to już niemal obumarłego, powstało potomstwo tak liczne, jak gwiazdy niebieskie, jak niezliczony piasek, który jest nad brzegiem morskim. W wierze pomarli oni wszyscy, nie osiągnąwszy tego, co im przyrzeczono, lecz patrzyli na to z daleka i pozdrawiali, uznawszy siebie za gości i pielgrzymów na tej ziemi. Ci bowiem, co tak mówią, okazują, że szukają ojczyzny. Gdyby zaś tę wspominali, z której wyszli, znaleźliby sposobność powrotu do niej. Teraz zaś do lepszej dążą, to jest do niebieskiej. Dlatego Bóg nie wstydzi się nosić imienia ich Boga, gdyż przysposobił im miasto.

Hbr 11,12-16;
por. Flp 3,20.

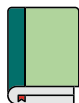
3.3. KATECHIZM KOŚCIOŁA KATOLICKIEGO

Symbol nieba odsyła nas do tajemnicy Przymierza, jaką przeżywamy, gdy modlimy się do naszego Ojca. On jest w niebie, które jest Jego przybytkiem; dom Ojca jest więc także naszą „ojczyzną”.

KKK 2795;
por. 2802; 2795.

IV. LITERATURA

- Buyno-Arctowa M., *Ojczyzna*, wyd. Polwen, Radom 2003.
- Franciszek, *Encyklika Laudato si'*, wyd. Edycja Świętego Pawła, Częstochowa 2015.
- Grądzka M., *O Lechu, Czechu i Rusie*, w: A. Klimowicz, M. Derlukiewicz, *Nowe Słowa na start! Podręcznik do języka polskiego dla klasy czwartej szkoły podstawowej*, wyd. Nowa Era, Warszawa 2018, s. 165-167.
- Jan Paweł II, *Homilia pod szczytem Jasnej Góry*, 4.04.1979, w: tegoż, *Pielgrzymki do Ojczyzny: 1979, 1983, 1987, 1991, 1995, 1997, 1999, 2002. Przemówienia, homilie*, red. J. Poniewierski, wyd. Znak, Kraków 2012, s. 103-107.
- Jan Paweł II, *Homilia w czasie Mszy św.*, Łowicz, 14.06.1999, w: tegoż, *Pielgrzymki do Ojczyzny: 1979, 1983, 1987, 1991, 1995, 1997, 1999, 2002. Przemówienia, homilie*, red. J. Poniewierski, wyd. Znak, Kraków 2012, s. 1141-1147.
- Jan Paweł II, *Pamięć i tożsamość*, wyd. Znak, Kraków 2005.
- Jan Paweł II, *Przemówienie powitalne na lotnisku Okęcie*, Warszawa, 16.06.1983, w: tegoż, *Pielgrzymki do Ojczyzny: 1979, 1983, 1987, 1991, 1995, 1997, 1999, 2002. Przemówienia, homilie*, red. J. Poniewierski, wyd. Znak, Kraków 2012, s. 213-214.
- Jaroszyński P., *Europa bez Ojczyzn?*, wyd. Dom Polski, Warszawa 2002.
- Koneczny F., *O ład w historii*, wyd. Ostoja, Wrocław 1999.
- Kongregacja Nauki Wiary, *Katechizm Kościoła Katolickiego*, wyd. Pallottinum, Poznań 2002.
- Łukowski W., *Spoleczne tworzenie ojczyzn*, wyd. Scholar, Warszawa 2002.
- Majdański K., *Ojczyzna jest Matką*, wyd. Fundacja „Pomoc Rodzinie”, Łomianki 2005.
- Mickiewicz A., *Pan Tadeusz*, w: A. Klimowicz, M. Derlukiewicz, *Nowe Słowa na start! Podręcznik do języka polskiego dla klasy czwartej szkoły podstawowej*, wyd. Nowa Era, Warszawa 2018, s. 159-160.
- Pismo Święte Starego i Nowego Testamentu. Biblia Tysiąclecia*, wyd. Pallottinum, Poznań 2012.

Ryba M., *Szkoła w okowach ideologii*, wyd. Fundacja Servire Veritati. Instytut Edukacji Narodowej, Lublin 2006.

Sobór Watykański II, *Konstytucja duszpasterska o Kościele w świecie współczesnym [Gaudium et spes]*, w: tegoż, *Konstytucje. Dekrety. Deklaracje*, red. M. Przybył, wyd. Pallottinum, Poznań 2002, s. 526-606.

Twardowski J., *Mała ojczyzna*, wyd. Bosz, Olszanica 2002.

Wybicki J., *Mazurek Dąbrowskiego*, w: A. Klimowicz, M. Derlukiewicz, *Nowe Słowa na start! Podręcznik do języka polskiego dla klasy czwartej szkoły podstawowej*, wyd. Nowa Era, Warszawa 2018, s. 155-156.

